

RECENSIE

Het broeierige wachten



DOOR GUUS URLINGS

Gezien: De dingen die voorbij gaan

Door: Toneelgroep Amsterdam

Waar: 17-9 Ruhrtriennale Gladbeck

Ook nog: 23 en 24-9

Daarna: 8 t/m 22-12 Amsterdam

Vorig jaar verrasten Ivo van Hove en zijn Toneelgroep Amsterdam de bezoekers van de Ruhrtriennale al met een toneelbewerking van *De Stille Kracht* van Louis Couperus, dit jaar lieten ze er die andere klas-sieker van zijn hand, *Van oude men-sen, de dingen die voorbijgaan*, in pre-mière gaan. Voor de gelegenheid onder de afgekorte titel *De dingen die voorbijgaan*. Waarbij de onderti-tel *maar nooit helemaal* niet mis-staan zou hebben. Want in dit stuk gaat het juist over dingen die hele-maal niet of toch uitermate traag voorbijgaan, geesten en demonen uit het verleden die generaties lang een stempel blijven drukken op een familie.

Voor wie het werk van Couperus niet kent: in *De dingen die voorbijgaan* draait alles om een zestig jaar

geleden in (toen nog) Nederlands-Indië gepleegde moord. De film van die moord speelt zich nog dagelijks af in het hoofd van de betrokkenen: grootmoeder Otilie (Frieda Pit-toors) die haar *amant* Takma (Gijs Scholten van Aschat) ertoe aanzet-te haar echtgenoot te vermoorden, en dokter Roelofsz (Fred Goessens) vervolgens verleide - letterlijk - om diens dood als een ongeluk te boek te stellen. Zij zijn de enigen die van de moord weten, denken ze. Onte-recht. Er zijn getuigen, er zijn men-sen die het ware verhaal uit de twee-de hand kennen. Maar die (ver)zwij-gen allemaal.

Dat alles zorgt voor een uitermate broeierige sfeer in het strakke decor - lege vloer, rijen stoelen aan weers-zijden, een spiegelwand achterin, een tafel waarop klokken duidelijk hoor-en zichtbaar de tijd wegtikken - dat Jan Versweyveld voor de voor-stelling heeft ontworpen. De spe-lers, in stemmig zwart, wandelen rusteloos van de ene stoel naar de andere, spreken met elkaar, maar

vooral langs elkaar heen, kijken el-kaar maar zelden recht in de ogen. Ze weten geen weg met hun gevoe-lens, hun verdrongen verlangens, met de dingen die ze weten en de dingen waarnaar ze alleen maar kunnen gissen. Bijna allemaal lopen ze met gebogen ruggen, gebogen on-der de onzichtbare last van het ver-leden die zij - de ouderen, maar geestelijk daardoor beïnvloed ook de jongeren - met zich mee dragen. Waarop wachten zij? Op de dood, op verlossing, op allebei?

De zinderende onderlinge spannin-gen worden voor het publiek na een tijdje bijna tastbaar, soms genoeg om kippenvel op te roepen, wat een bijzondere acteursprestatie van de hele rolbezetting mag heten. Er zijn - en dat was bij *De Stille Kracht* nog anders - gelukkig maar weinig mo-menten waarop de intensiteit van het spel verloren dreigt te lopen in ál te hysterisch gekraakeel en gedoe. Mede daardoor staat *De dingen die voorbijgaan* als een huis.



Gijs Scholten van Aschat (l) en Frieda Pittoors. FOTO JAN VERSWEYVELD